

Strategisch

Procederen

Mensenrechten

Het Public Interest Litigation Project (PILP) is door activisten gevraagd om onderzoek te doen naar een aantal juridische vragen die betrekking hebben op het monitoren van de controles door de Koninklijke Marechaussee bij Schiphol.¹

Vraag 1: Klopt het dat bij Schiphol de Koninklijke Marechaussee niet herkenbaar in beeld mag worden gebracht?

De regels omtrent het filmen van de Koninklijke Marechaussee zijn in beginsel niet anders dan de regels die gelden voor het filmen van politieagenten. Hiernaar heeft PILP al eens een kort onderzoek verricht.² Hieruit bleek dat het filmen van politieagenten normaal gesproken mag, maar ook dat in verband met de privacy van de betrokken personen de agenten vaak onherkenbaar zullen moeten worden gemaakt.

Het filmen van de Koninklijke Marechaussee is dus in principe ook toegestaan.

Schiphol vormt daarop echter een uitzondering.

Artikel 7 (2)(e) van de Schipholregels stelt dat het niet is toegestaan om binnen het luchthavengebied *zonder voorafgaande toestemming* foto-, video- en filmopnamen te maken anders dan voor eigen gebruik, dan wel op enige wijze beschikbaar te stellen aan derden.³ Bij het aanvragen van dergelijke toestemming wordt men gewezen op de richtlijnen voor de media, waarin staat dat personeel van Schiphol (niet alleen de Koninklijke Marechaussee, maar ook de Douane- en beveiligingsmedewerkers), niet herkenbaar in beeld gebracht mogen worden vanwege veiligheidsoverwegingen. Dit betekent dus ook dat, behoudens toestemming van Schiphol, dergelijke opnamen niet op de sociale media geplaatst mogen worden.

De afwijkende regels die gelden voor het filmen van de Koninklijke Marechaussee bij Schiphol zijn dus afhankelijk van de plek, en niet van de eenheid. De Marechaussee geldt hier als personeel dat werkzaam is bij Schiphol.

De grondslag voor het opstellen van deze regels is gelegen in het feit dat Schiphol eigenaar is van het terrein en de gebouwen van de luchthaven (en niet in de status van veiligheidsrisicogebied). Schiphol is dus geen openbare ruimte.

Maar hoe zit dat dan met de controles die de Marechaussee verricht op de toegangswegen naar Schiphol?

Het antwoord is afhankelijk van de vraag of het gebied waarin deze wegen zich bevinden, ook eigendom is van Schiphol. Dit zou verder onderzoek vergen, eventueel bij het Kadaster.

Indien de wegen geen eigendom zijn van Schiphol, heeft het PILP geen grondslag gevonden op grond waarvan de Schipholregels direct van toepassing zouden zijn op de toegangswegen.

De reden dat er toch om voorafgaande toestemming is gevraagd, zou kunnen liggen in het idee dat de Koninklijke Marechaussee met de controles toeziet op de veiligheid van de luchthaven Schiphol, en daarbij niet in de uitvoering gestoord zou mogen worden.

Indien de grondslag inderdaad gelegen zou zijn in de status van het gebied als veiligheidsrisicogebied (zoals werd aangevoerd door de Koninklijke Marechaussee en Schiphol),

¹ Dit onderzoek is voltooid op 21 september 2016.

² Zie: <http://pilpnjcm.nl/wp-content/uploads/2015/09/Filmen-van-politieagenten-in-NL-18.09.2015.pdf>

³ Zie: <http://www.schiphol.nl/Reizigers/OverSchiphol/Schipholregels.htm>

dan zou het wel een zeer vergaande beperking zijn van de vrijheid van informatievergaring wanneer hier niet gefilmd mag worden behoudens toestemming. Dan zou het bij elk veiligheidsrisicogebied, en dus ook bij elke preventieve fouilleer-actie van de politie, niet toegestaan zijn om (zonder voorafgaande toestemming) te filmen. Dit lijkt ons in strijd met de mensenrechten en op die grond ook aanvechtbaar.

De vrijheid van informatievergaring valt onder de vrijheid van meningsuiting zoals (onder andere) neergelegd in artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Dit recht kan onderworpen worden aan beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk (proportioneel en subsidiair) zijn in het belang van, onder andere, de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid.⁴ Een algemene beperking van dit recht, zoals een vereiste van voorafgaande toestemming om te filmen in een veiligheidsrisicogebied, zou dus wettelijk vastgelegd moeten zijn, en daarnaast ook noodzakelijk in een democratische samenleving.

Wij hebben tot zover geen algemene bepalingen kunnen vinden ten aanzien van het instellen van dergelijke beperkingen in een veiligheidsrisicogebied.⁵

Of een dergelijke beperking van artikel 10 eventueel als noodzakelijk zou kunnen gelden in het belang van de nationale en/of openbare veiligheid,⁶ hangt af van de specifieke omstandigheden voor het geval, waarbij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een proportionaliteitstoets toepast. Bij deze toets wordt gekeken of de beperkende maatregel evenredig is aan het legitieme doel dat de maatregel beoogd.

Het EHRM heeft in ieder geval erkent dat NGO's, net als professionele journalisten, een belangrijke rol als 'watchdog' kunnen vervullen in de maatschappij, en heeft dit meegenomen in haar overwegingen om vast te stellen of een beperking van artikel 10 noodzakelijk was in een democratische samenleving.⁷

Vraag 2: Klopt het dat het niet toegestaan is om te lopen op het talud bij de snelweg bij Schiphol?

Lopen in de talud/berm naast de weg is zowel bij een autosnelweg als een autoweg niet toegestaan. Volgens artikel 43 lid 3 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens (uitvoeringsbesluit bij de Wegenverkeerswet) is het de weggebruikers behoudens in noodgevallen verboden op een autosnelweg of autoweg gebruik te maken van de vluchtstrook, vluchthaven of berm.⁸

Met betrekking tot de specifieke situatie bij Schiphol, maakt het dus geen verschil om plaats te nemen voor dan wel achter het gemeentegrensbord. Je mag dus niet lopen op of naast de snelweg, en het filmen vanaf daar is om die reden ook een probleem.

4 EVRM, artikel 10 lid 2.

5 Een algemeen filmverbod, berustend op een algemene bepaling uit de APV, zou eventueel problematisch kunnen zijn op basis van het arrest EHRM *Gsell v. Zwitserland*, No. 12675/05 (9 oktober 2009), waarin een algemeen toegangsverbod voor journalisten tot een bijeenkomst van het World Economic Forum, zonder wettelijke grondslag maar op grond van een algemene politie-clausule, werd gezien als een niet toegestane beperking op artikel 10 EVRM.

6 Onder andere de Raad van de Europese Unie heeft ervoor gewaarschuwd, dat deze beperkingsgrond misbruikt zou kunnen worden voor het beperken van de vrijheid van meningsuiting. Zie: http://eeas.europa.eu/delegations/documents/eu_human_rights_guidelines_on_freedom_of_expression_online_and_offline_en.pdf, p. 16.

7 EHRM *Vides Aizsardzibas Klubs v. Letland*, No. 57829/00 (27 mei 2004), r.o. 45.

8 Artikel 43 lid 2 Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990.